

Az öreg számadó Történetek a betyárvilág korszakából X.

Az öreg Tőrös Mikó János valahol a Csengőd körüli pusztákon volt számadó gulyás. A nagy terjedelmű síkságokat homokbuckák szeltek keresztül-kasul. A kisebb-nagyobb homokbuckák láncolata kevés megszakítással felnyúlt Kecskemét határáig, a másik kanyargósan lehúzódtott egész a szegedi [Mértes puszt´ig](#). A nagy síkságon a [kútgéme](#)
[k](#) voltak a magas pontok, amelyek jó közel estek egymáshoz, hogy se a barmok, se az emberek meg ne szoruljanak víz dolgában. A messze kútgéme némelyikén gubbaszt egy-egy sas, összeolvadva a gémtetővel és csak akkor látszik, hogy nem a gép kiegészítő része, amikor kiterjesztve szárnyait elindul légi útjára.

A Mikó uram [n´dsz´rn´ka](#) egy kis völgyecskében van, a [sz´](#)
[rny´k mellett](#) pedig valamelyes nagyon rossz idő esetére egy kunyhó is van elkészítve, aminek az eleje alig magasabb embermagasságnál, a hátulja pedig az anyaföldön nyugszik. A kunyhó elég nagy, úgy 6-8 ember elhálhat benne, ha nem finnyásak. Mikó ezt a kunyhót sohasem használta, akármilyen idő volt, ő csak a szárnyékban időzött, ahova a lova is kötve volt. Fel se vette az esőt, se a hideget vagy szelet. Amikor idejött [sz´mad´nak](#), nem az [isp´nt´:](#), hanem úgy befelé kérdezte önmagától, hogy mire kell [guly´semernek](#) a szárnyék mellé még kunyhó is. Az ispántól nem kérdezte, mert hát ha mégis kell valaminek az a kunyhó.

Mint ahogy meg is tudta, hogy kell. Hált már abban Rózsa Sándor is, mégpedig két pandúrral együtt, és pedig úgy, hogy [R´zs´ndor](#) tudta, hogy két pandúr alig egy lábnnyira van tőle, de a [pand´:](#)
[rok](#) mitsem tudtak arról, hogy akit ők üldöznek ott van mellettük. Ez pedig úgy lehetett, hogy a kunyhó elejét képező oszlopokra fektetett gerendák a közepén kitoldva voltak aként, hogy az oszlopokra fektetett gerendák a mindenki által látható belső padozatot képezték, míg a toldalék kinyúlt úgy, hogy az első kunyhó után még egy, szükség esetén két ember részére is külön kis kunyhót képezett, ahova a bejárat a gulyás másféllábnyi magasságú lábakon álló deszka pihenője alatt volt. A szűk bejárás annyira el volt fedve, hogy arra csak az akadt volna rá, akinek tudomása volt a titkos nyílásról.

Mikó uramnak, míg ide nem került számadónak soha nem volt dolga [betyárrokkal](#). Itt azonban már megismerkedett velük. Meg kellett ismerkednie. Nem egyszer volt a rejtekben néha 3-4 napig egy üldözött. Mikót ellátták étellel, itallal, sőt ha nagy ünnepeken bement Istentiszteletre, pénze is volt. A

[gulyájára](#)

néha-néha több volt inkább egy-két darabbal, de nem hiányzott soha. Nem félthette a gulyáját, rendben volt mindig, s így tisztelete is volt gazdái előtt. Amit pedig a betyárokért tett, és hogy egyetmást elfogadott tőlük, nem tekintette bűnnek.

Bizony nem tudom én, hogy változtak-e ebben a tekintetben a paraszti erkölcsök.

Mikó uram lelkiismerete tehát nyugodt volt. Ő a közrend ellen nem vétett. Az ő vendégei változtak, hol innen, hol amonnan a buckák közül tűnt fel egy vagy több alak, némelyik csak kérdezett valamit, s vágdatott be a pusztába, néha bizony a halálba. Sok-sok eltűnt a szeme elől; kit a golyó talált, ki másként találta meg a halált. Néha függve a száraz fán.

*

Az 1860. év elején az öreg Mikó a szárnyékban sütötte a szalonnát, mellette ült 6-8 éves unokája Mikó Anna. Minden cselédje kihalt az öreg mellől, csak ez az egy unoka maradt. Ezt kivitte magához. Szeme fénye volt az öregnek a kis beszédes lány. Tisztán járatta az öreg kis unokáját, ő volt mindene. Egy kis láda volt a kunyhóban, abban tartotta az öreg a ruhákat. Volt már abba olyan is, amilyen csak akkor kell Annának, ha megnő. Egyik-másik [gavallér](#) betyár úgy alkalom adtán kiválogatott a kislánynak egyet-mást. Legfeljebb egy-két ütésbe került. Miért ne fogadta volna el a jó öregapó ?

Már falatozott az öregember meg a csepp lány, amidőn a Kecskemét felé nyúló dombok közül egy lovas vágdatott a szárnyék felé. A habzó lóról egy hatalmas termetű ember ugrott le. Tisztán volt öltözve, mint egy jó módú paraszt gazda, akinek van mit aprítani a tejbe, az [ekeszárvas](#) magának muszáj fogni. sem

A szép, barna ember sötét szemével fölényesen nézett a gugoló öregre. Az öreg csak akkor nézett fel rá, mikor egész előtte állt.

— De kicsíptél Gyuri!

— Megváltottam magam.

— Nem értem.

— Társaimmal megosztottam, ezenkívül minden társamnak fizettem, hogy engedjenek ki a bandából.

Az öreg vállat vont.

— Mi közöm hozzá?

— Van. Mindenki megfogadta, hogy ezután nem ismer meg engem, én rám nem vall soha senki, én pedig, ha szükség lesz rá, bármelyik eddigi társamat segíteni, ha kell, de csak úgy, hogy soha meg ne tudja senki, és engem ne veszélyeztessen.

Az öreg ismét vállat vont.

— Én miattam akár pap is lehetsz. Én akkor se nézlek meg, az én papom nálam jóval fiatalabb, s így túl kell engem élnie.

György összehúzta homlokát s fenyegetőleg nézett az öregre.

— János bá ne bolondozzon. Én megnősülök, mindenki beleegyezett.

Az öreg bámulva nézett fel.

— Hát csak nem az én áldásomat kéred ?

György fenyegetőleg lépett közelebb. Az öreg meg sem mozdult, halkan nagyon halkan füttyentett és erre a szárnyék árnyas oldalán heverő négy nagy [komondor](#) lassan felkelt, odamentek az öreghez, mellette nagy ásítva leültek s ránéztek a gazdájukkal szemben álló emberre; szemeik majdnem kérdezték: na hát mi lesz?

Az öreg ekkor megszólalt:

— Bökd ki, mit akarsz. Aztán eredj, hogy többé ne is lássalak.

— Hiszen ez az, vagyis ha még lát se lásson, ha megismer se ismerjen. Ezért pedig itt a kend része, kétszáz pengő forint.

És letette az öreg mellé.

— Mit akar ezzel?

A kendé. Vagy ha kendnek nem kell, jó lesz ennek a békának.

Az öreg tovább tolta a pénzt.

— Ennek, ilyen? ... Ejha — szólt aztán szomorúan — igaza van ha kicsinségeket elfogadtam, miért ne ezt is? ... Egyik se különb.

— Tehát rendben vagyunk. Elmegyek.

Indult a lova felé. Ekkor a kislány felugrott s odaszaladt az emberhez.

—Gyuri bácsi, hát nekem semmit se hozott?

S megakarta fogni a kezét. A férfi durván lökte el, hogy elesett és sírni kezdett.

— Hogy pedig ez se ismerjen meg kend a felelős, vén huncut.

Az öreg ekkorra már felugrott, a pénzt felkapta s a nyeregbe ülő emberhez lépett. A négy nagy kutya a ló körül ült le. Tessék csak elindulni; az a négy kutya ott fog csüggeni a lovon, míg le nem löki a gazdáját.

— Te nevezel engem huncutnak, gazember — kiáltott az öreg s mellbe ütötte a nagy embert, aki meglepetésében mit sem tudott tenni. Lova püszkölt, kapálta a földet, de nem mert megindulni. A négy nagy kutya szinte mosolyogva nézte a ló zavarát, félelmét.

— Ha huncut vagyok, miattatok vagyok az is. De ez hagyján, hanem hogy a kis unokámat megríkáttad, azt el nem feledem soha. Ne félj, én el nem árulak. Nem tudom, hogy milyen voltál, ha veszély volt, de azt, aki egy kislányt megüt, bátornak nem tartom, téged pedig egyáltalán nem, mert tudom, hogy itt ebben a kunyhóban egy napnál tovább rejtőztél, pedig a pandúrok már elmentek. Hitvány is vagy, érzés sincs benned. Mond meg a feleségednek, hogy Tőrös Mikó János sajnálja, hogy tehozzád megy, jobb volna neki, ha a bakterhez menne, mert olyan gazembert csinálsz belőle, mint amilyen magad vagy és maradsz. A pénzed pedig itt van,

nesze vedd el.

Nem akarta elvenni. Az öreg botjával végig húzott rajta. A ló ficánkolt, elég volt arra vigyázni, hogy le ne essen.

— Vedd el mondom. Tudod-e hogy jobb szeretem azt a kislányt, mint az életemet, de ebben a momában agyonütném, ha tudnám, hogy tőled nem pénzt, de csak egy jó szót, vagy egy tekintetet is elfogadna. Mert te dög vagy, és most mehetsz. Féltre. A négy kutya félre állt, s a ló pedig azonnal elvágatott, víve magával, a nagy, erős embert, akit egy 70 esztendő öreg porig alázott.

Hej, ha tudta volna akkor Vér György, a későbbi makói senator, hogy a kislány megütése volt az a csepp, amitől megtelt, és kicsordult az ő pohara, de visszament volna bocsánatot kérni attól a kislánytól, engedelmet koldulni attól az öregtől. De ő dühtől forrva, elvágatott buckákra fel, buckákról le, amint ő mondta, de talán maga se hitte — a becsületes jövő felé.

*

És beköszöntött a Ráday-korszak, amikor régen történt, rég elfeledett, talán megbocsátott bűnöket is kiástak a feledés sírjából. Laucsik Máté Tóth Mór ügyésszel beszélget.

— Maga is hallott valamit Vér Györgyről, a dúsgazdag makói [senátorró!](#) ?

— Én — felelt Tóth — csak rosszat hallottam, de semmi olyan adatot azonban nem tudok, amit magának el mernek mondani. Mert magának félek valamit olyat mondani, amit csak hallottam, mert hátha rosszul hallottam, vagy aki nekem mondta, hallotta rosszul ... szóval csak maradjunk annál, hogy maga gyűjtsön nekünk adatot, ne mi magának.

Laucsik mosolygott.

— Jól van Mór barátom, helyesen van. Hiszen adunk mi a társaimmal maguknak adatot, csak

várjanak. Hanem mást mondok most. Egy esetet, Klemm Justin sütötte ki. Tiszta, de egy szem még hiányzik. A halasi határban egy nagyon jó módúnak hitt embert 1859 okt. 4-én éjjel kiraboltak, de meg is öltek. Eddigi adataink szerint hat ember vett részt a rablásban. Mind a hat kormozott volt. A gazda családját bezárták a mindig használt szobába, az ajtónál egy ember vigyázott a négy tagból álló családra, öt ember bevitte a gazdát a tisztaszobába és kérték, akarom mondani követelték a pénzét. Tudja már hogy szokták a pénzt követelni, mert bolond az ember, hogy egy szóra nem adja oda, hanem megköveteli, hogy ha nem is az életét, de egészségét áldozatul dobja. De előadta a pénzt. Lehetett 1-2000 pengő forint. Persze kevés volt. Sokkal többet gondoltak. Folytatták tehát a pénz kérést. De hogy adjon a nyomorult, ha nincs. Végre az egyik, akit az asszony, ha ugyan az ijedt asszony leírásának hinni lehet, magas, erőteljes embernek ír le, lelőtte az amúgy is holtra kínozott embert, aztán elmentek. Mind a hat ember itt van. Abban a házban mind arra a helyre tudom állítani, ahol akkor voltak, de ezek közül egyik sem lőhette meg úgy az elhaltat, amint azt az akkor felvett jegyzőkönyvben leírt löcsatorna mutatja. És mind a hat tagja és hogy ő lőtte le, s a hat ember közül egyik sem mondja a másakra sem. Hát mit csináljak?

— Maga kérdi ? Mintha nem tudnám, hogy maga most a hetedik embert keresi.

Laucsik elnevette magát.

— Igaza van. Akár tanúja lehet, hogy megtalálom-e. Akarja ?

— Miért ne.

És Tóth Mór bement abba a kis szobába, ahol pár hét múlva, nemes Nagy Pál, a Csillagbörtön Izsója gyúrta kenyérbélből a szobrocskáit.

*

Az öreg Tőrös Mikó János lépett a vizsgálóbíró szobájába.

— Öreg Jánosom! szólt Laucsik — megmondtam magának, hogy én nem tartom magát nagy bűnösnek, ellenkezőleg egy orgazda sincs, akinek oly kevés terhelné a lelkiismeretét. Igazán kevés. Mert amit tett, talán az élete veszélyeztetése nélkül meg sem tagadhatta volna.

— Tetszik látni.

— Jó, jó, de ez nem elég. Maga tudja azt, hogy az a banda, amelyik 1859-ben ott a halasi határban működött, nem hat, hanem hét tagból állott.

— Hétből?

— Nem szeretem János, hogy tetteti magát öreg ember léttére, akkor inkább hallgasson, nehogy rosszabbat gondoljak magáról.

Az öreg János lehajtotta a fejét.

— Tehát hét volt. Maga megnevezte ezt a hatot, igaz, hogy csak azután, amikor azok maguk is beismerték. Ezek bemondták azt, hogy hogy maga ismerte mindnyájukat. Nevezze meg a hetediket, a leggonoszabbat.

— Nem tehetem, uram . . .

— Értem. Pedig a lánya három nap óta itt sírdogál a kapu előtt, magát szeretné látni, magával beszélni, vele van egy két éves fiú is, aki mikor látja az anyját sírni, mindig vele sír, pedig az a 21 éves asszony sokat sír... Látom rosszul van egy kicsit, üljön le.

Az öreg beleroskadott a székbe.

— Óh Istenem, nem tehetem, megígértem.

— Az a kisiú, csinos kis gyerek, hallottam, amikor mondta az anyjának: a nappapa, a nappapa nincs itt ? Talán maga is szeretné őket látni?

Az öreg nyögött, de nem felelt.

— Na, nem szeretné látni ?

Az öreg lerogyott.

— Én nem akarnám? A két unokámat? Oh csak nekik élek, Isten, Isten! ... Nem szólhatok.

— Ki mondja, hogy szóljon. Én megengedtem, hogy beszéljen velük, a nagy meg a kis unokával. Már jönnek is.

Belépett a síró asszony, mellette döcögött a kisiú. Az asszony remegve állt meg, nem mert mozdulni, de a kisiú odaszaladt a térdelő öreghez, a nyakát átölelte, csókolta, kacagott, az öreg pedig reszkető kezével tartotta a kicsit, s nézett, nézett könnybe borult szemmel a nagyra.

— Öreg János! Ez az asszony mondta nekem, hogy maga tudja a hetediknek a nevét, de maga is mondta már, ő nem tudja az illető nevét, csak a leírását. Most már úgy is mindegy. Tudja, tehát mondja meg. Az az ember az, aki megütötte a nagy unokáját.

— Engem, engem ütött meg... ,sírdogált Anna, mondja meg apám, mondja meg s menjünk haza. Az öreg körül nézett. A többi, a kevésbé bűnös bent van, és az maradjon ki, amiatt szenvedjenek ők ? Nem, nem. Magához ölelte a kisiút, felnézett Laucsikra, s azt mondta:

— A neve Vér György!

Hogyan került hurokra Vér György, azt már valahol elmondtam.

Forrás:

Nyírvidék. A Szabolcsvármegyei Községi Jegyzők és a Szabolcsmegyei Tanítóegyesület Hivatalos Közlönye. XXXII. évfolyam 23. szám. 1911. június 4.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Nyirvidek_1911_01-06/?pg=268&layout=s

Az öreg számadó. Történetek a betyárvilág korszakából X.

Írta: Pataky István

2019. július 07. vasárnap, 00:00 - Módosítás: 2019. július 15. hétfő, 09:07

Az öreg számadó. Történetek a betyárvilág korszakából X.

Írta: Pataky István

2019. július 07. vasárnap, 00:00 - Módosítás: 2019. július 15. hétfő, 09:07

Az öreg számadó. Történetek a betyárvilág korszakából X.

Írta: Pataky István

2019. július 07. vasárnap, 00:00 - Módosítás: 2019. július 15. hétfő, 09:07

Az öreg számadó. Történetek a betyárvilág korszakából X.

Írta: Pataky István

2019. július 07. vasárnap, 00:00 - Módosítás: 2019. július 15. hétfő, 09:07
